

NACIONALNA NORMIZACIJA

Ovom prilikom želimo upoznati čitatelje časopisa *Goriva i maziva* s aktivnostima tehničkog odbora TO 526 Bitumenska veziva.

Do osnutka TO 526 norme područja bitumena bile su obuhvaćane područjem rada TO 28 Naftni proizvodi i maziva. Međutim, po ugledu na CEN/TC 19 na sastanku TO 28 članovi odbora su donijeli odluku da se područje bitumena izdvoji u zaseban tehnički odbor. Tako je 3. srpnja 2001. godine osnovan TO 526 s ciljem rada na normizaciji nazivlja, ispitnih metoda, metoda uzorkovanja, razredbe i specifikacija za bitumenska veziva. Tehnički odbor prati rad europskog odbora CEN /TC 336 Bituminous binders, a zadaci i način rada TO 526 utvrđeni su Pravilnikom o načinu osnivanja i rada tehničkih odbora. Predsjednica TO je gđa Danica Besedeš, dipl. ing. iz Instituta građevinarstva Hrvatske d.d. Od dana osnutka do 13. travnja 2005. godine TO 526 održao je 8 sastanaka u okviru kojih je usvojeno oko 45 normi područja djelovanja koje su dostupne u normoteci DZM.

Donosimo kratak osvrt na 9. sastanak ovog tehničkog odbora koji je bio održan 21. prosinca 2005. u prostorijama HZN, Ulica grada Vukovara 78. Nakon prihvatanja dnevnog reda, prisutne je o transformaciji DZNM-a u HZN informirala privremena ravnateljica Snježana Zima. O tim promjenama naši čitatelji su već informirani te stoga o tome sada nećemo pisati. Na sastanku se posebna pozornost obratila na prijedlog za prihvaćanje norma u izvorniku, odnosno Glasilu HZN.

PRIJEDLOZI ZA PRIHVAĆANJE europskih norma u izvorniku

EN 13358:2004

Bitumen and bituminous binders - Determination of the distillation characteristics of petroleum cut-back bitumen products

Bitumen i bitumenska veziva – Određivanje destilacijskih svojstava proizvoda od razrijeđenog bitumena

EN 14769:2005

Bitumen and bituminous binders - Accelerated long-term ageing conditioning by a Pressure Ageing Vessel (PAV)

Bitumen i bitumenska veziva – Postupak ubrzanog dugotrajnog starenja uporabom tlačne komore (PAV)

prEN 14770:2005

Bitumen and bituminous binders - Determination of complex shear modulus and phase angle - Dynamic Shear Rheometer (DSR)

Bitumen i bitumenska veziva – Određivanje kompleksnog smičnog modula i faznog kuta Dinamički smični reometar

Pripremila Nada Jambrec

DO KOJE SE RAZINE BAVIMO NORMIZACIJOM?

Bavljenje normizacijom u području naftnih proizvoda podrazumijeva poznavanje «nepreglednih» područja, a ne samo bavljenje normama Republike Hrvatske, internim normama ili uredbama o kakvoći tekućih naftnih goriva, koje reguliraju kvalitetu naftnih proizvoda grupe goriva, od ukapljenog naftnog plina, pa do naftnog koksa. Ili grupe ulja i maziva za motore, strojeve, mehanizaciju i pomoćnu opremu, ili specijalnu namjenu.

Naravno, ne postoji pojedinac koji može pokriti sva navedena područja, a da bi zadovoljio kvalitetom posla. U normizaciji je potrebna izvrsna organiziranost i povezanost funkcija, a ne samo pojedinaca. Kao prvo, moraju biti jasno postavljeni ciljevi normizacije, prepoznati potrebni resursi za njihovo izvršenje, a u resursima obrazovane, stručne, kompetentne i sposobne osobe. Često puta u praksi to nije slučaj. Izgleda kao da ponekad na višoj funkciji nisu potrebni svi navedeni atributi. Nažalost, nekima je dovoljan samo jedan, a čitatelji pogađaju o čemu se radi. Netko bi sada mogao reći: »Al' ovog nešto žulja!« Istina je da žulja, ali ne zbog zavisti, već stoga što oni «niži» nose «biserje», a sudbina mu je poznata.

Nerijetko se sa različitih razina, tj. od državnih institucija, tvrtki, lokalnih samouprava, udruga građana do strukovnih organizacija, traže stručna mišljenja (očitovanja) za nacрте i prijedloge određenih dokumenata iz područja normizacije, interne norme, državne; sigurnosno-tehničke liste, uredbе, pravilnike, zakone i sl. Tako se za neki dokument netko očituje po tri, četiri ili više puta, zatim nastane stanka u radu, pri čemu se ne zna sudbina prethodnih očitovanja. Nakon određenog vremena opet se traži očitovanje za isti dokument. Zaduženi pojedinac više ne zna što učiniti. Uoči da se ništa od njegovih primjedbi nije ugradilo u dokument, a opet se mora očitovati. I to ne šutnjom, što bi moglo značiti slaganje. Šutnja nije dopuštena, koriste se tehnike prisile za pismeno izjašnjavanje, makar bi to mogao biti i zadatak iz domene posloводства. Nije li to mobing? Ili je riječ o nedostatku atributa o kojima se govori na početku teksta.

Očitovanja se obavljaju uglavnom na nižoj razini, pod obvezno, jer se nema kome drugome dati zaduženje. Neki drugi koji imaju mogućnost dati odgovor/izgovor da oni nisu operativci, ma što god to značilo, imenovani su u mnoge radne grupe, a sam naziv grupe govori da bi se tamo trebalo nešto raditi.

I, dobro, završimo konačno s tim očitovanjem. Ali, gle vruga, nije još gotovo. Slijedi ponovno stanka, a potom se od zaduženog pojedinca više ne traži očitovanje, već mišljenje. Zašto? Prethodna očitovanja su bačena u koš, jer su donesene smjernice na osnovi kojih treba izraditi dokument. Bez komentara. Nije problem u uzaludnom poslu, već u proteklom vremenu od godine dana, srušeni su hektari šume za papir, potrošeni nepotrebni impulsi za telefonske razgovore i e-mailove. Elan je splasnulo nepovratno, dok neki i dalje donose smjernice.

A što je s provođenjem europskih direktiva, može se samo zamisliti. Direktive su davno napisane, a mi se moramo pripremiti za pristupne pregovore i provođenje preporuka u život. Ponašanje po prethodnom obrascu nikako ne jamči uspjeh.

Opet, primjer drugi. Prije godinu dana donesena je formalna odluka o ukidanju Eurodizela plavog i uvođenju novog modela za korištenje dizelskog goriva za poljoprivredu i ribarstvo. Od realizacije još ništa, a problem je samo u neusklađenosti dokumenata na državnoj razini, koji reguliraju ovu problematiku. Šteta je velika. Naime, Eurodizel plavi je prepotentnog naziva, nije kvalitete koju sugerira atribut «euro», već je kvalitete običnog dizelskog goriva s količinom sumpora 5000 mg/kg, u koji je dodana plava boja. Zašto boja? Gorivo za poljoprivredu je oslobođeno poreznih davanja, a plava boja na tu činjenicu upozorava. Ovo je primjer lošeg rješenja. Jer, proizvedeno dizelsko gorivo u rafinerijama kvalitetom odgovara za sva dizelska trošila koja nemaju dodatni katalitički sustav za obradu ispušnih plinova. Pa tako zadovoljava i za korištenje u motorima poljoprivrednih strojeva. Znači, imamo odgovarajuće gorivo za sva trošila i kvarimo ga.

Posljedica ovakvog pristupa je nepotreban trošak za boju, za posebne spremnike koji koštaju milijune dolara, posebne cjevovode, pumpe, transportna sredstva: autocisterne, željezničke cisterne, brodove i inspekcije. Taj trošak nije samo u rafinerijama, već i na benzinskim postajama, kod prijevoznika i krajnjeg korisnika, i to dva puta. Dva puta zato, jer se pored tehničkih izdataka još dodatno plaćaju inspekcije, pred kojima vozači bježe po poljima.

Ovakvo stanje je neodrživo. Država Republika Hrvatska treba donijeti novi model korištenja povlaštenog goriva za poljoprivrednike, i to tako da oni ne koriste posebno označena dizelska goriva, već goriva kvalitete za široku uporabu, kao i svi drugi. Jedno od rješenja je uvođenje slip kartica, s unesenom odobrenom količinom goriva korisniku po utvrđenom kriteriju, a svakim korištenjem kartice preostala se količina na kartici smanjuje prema nuli, kao što je slučaj s tekućim računima građana. A i prodavači na benzinskim postajama ne bi više morali administrirati, vodeći evidenciju o izdanoj količini goriva za ovu namjenu i legitimirati ljude.

Što je potrebno učiniti? Rafinerije gotovo ništa. Dovoljno je samo prestati dodavati boju, iz proizvodnog asortimana i normativnih dokumenata izbaciti Eurodizel plavi. Državne institucije trebaju uskladiti dokumente koji reguliraju poreznu problematiku ovog goriva i definiraju pravila za utvrđivanje pripadajućih količina po povlaštenim cijenama za pojedinog poljoprivrednika. Prema EU direktivama članicama EU se preporučuje da na svojem području osiguraju i dizelska goriva za poljoprivredu s nižim sadržajem sumpora (2000 i 1000 mg/kg od 01.01.2008.). Takvo se gorivo već nalazi na hrvatskom tržištu (50 mg/kg), ali i to treba regulirati na državnoj razini.

I u ovim slučajevima je prošla godina dana, a državni službenici su i dalje državni službenici.

Zlatko Posavec